

Veranderingen in alcoholgebruik bij volwassenen in Nederland in de periode 2014-2020

Verschillen naar geslacht, leeftijd, opleiding en migratieachtergrond

In deze factsheet staan de veranderingen in het alcoholgebruik in Nederland in de periode 2014-2020. Alle cijfers gaan over de algemene bevolking van 18 jaar en ouder. We kijken daarbij of veranderingen over tijd verschillend zijn naar geslacht, leeftijd, opleiding en migratieachtergrond. Vier indicatoren van alcoholgebruik in de afgelopen 12 maanden worden bekeken:

- Alcohol drinken: het drinken van een drankje met alcohol.
- Voldoen aan het drinkadvies van de Gezondheidsraad: geen alcohol drinken of in ieder geval niet meer dan één glas alcohol per dag.
- Overmatig drinken: het drinken van meer dan 14 glazen per week (vrouwen) of meer dan 21 glazen per week (mannen).
- Zwaar drinken: het minstens één keer per week drinken van ten minste 4 (vrouwen) of 6 (mannen) glazen alcohol op een dag.

Kernpunten

- In de periode 2014-2020 is het gebruik van alcohol volgens alle vier de indicatoren van alcoholgebruik gedaald.
- Het alcoholgebruik van mannen ligt in 2020 volgens alle indicatoren hoger dan dat van vrouwen, maar met name bij overmatig en zwaar drinken lijkt dat verschil de afgelopen jaren kleiner geworden.
- Het alcoholgebruik van jongvolwassenen (18-29 jaar) is op alle vier de indicatoren stabiel gebleven tussen 2014 en 2020, terwijl in de oudere leeftijdsgroepen over het algemeen wel een daling zichtbaar was.
- In 2020 zijn geen duidelijke opleidingsverschillen zichtbaar in overmatig en zwaar drinken. Eerder waren deze verschillen er wel, maar er heeft een daling plaatsgevonden in overmatig en zwaar drinken bij de hoogopgeleiden, terwijl dit bij de laagopgeleiden stabiel was.
- Zowel volwassenen met als zonder migratieachtergrond voldoen in 2020 vaker aan het drinkadvies dan in 2014. Ook laten beide groepen een vergelijkbare daling in overmatig en zwaar drinken zien tussen 2014 en 2020.

Achtergrond

In deze factsheet staan cijfers over vier indicatoren van alcoholgebruik bij volwassenen in Nederland (zie kader p1). Er wordt gekeken naar ontwikkelingen in het alcoholgebruik in de periode 2014-2020 en of deze ontwikkelingen verschillen naar geslacht, leeftijd, opleidingsniveau en migratieachtergrond. Op deze manier wordt zichtbaar of veranderingen plaatsvinden in de gehele bevolking of alleen in specifieke groepen. Dit is van belang omdat er in het kader van het Nationaal Preventieakkoord veel activiteiten op het gebied van alcoholpreventie voor specifieke doelgroepen zoals jongeren of ouderen gepland zijn [1]. Dan is het goed om een beeld te hebben van de doelgroepen waar al een positieve verandering is ingezet en waar de meeste winst te behalen is.

De cijfers in deze factsheet zijn afkomstig uit de jaarlijkse Gezondheidsenquête van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). In deze studie wordt een zo volledig mogelijk overzicht gegeven van (de ontwikkeling in) de gezondheid van de bevolking in Nederland van 18 jaar en ouder. Dit onderzoek wordt sinds 2014 jaarlijks met een vergelijkbare methode uitgevoerd, waarbij steeds een representatieve steekproef van volwassenen deelneemt aan het onderzoek. Onderwerpen zijn bijvoorbeeld fysieke gezondheid, mentale gezondheid en middelengebruik: roken, alcohol- en drugsgebruik. Deze factsheet beschrijft de resultaten van de dataverzamelingen op het onderwerp alcoholgebruik sinds 2014. In 2020 werd de waarneming voor de Gezondheidsenquête verstoord door de coronacrisis. Bij de interpretatie van de cijfers van 2020 moet er rekening mee worden gehouden dat de coronapandemie en de daarmee gepaard gaande maatregelen mogelijk invloed hebben gehad op het gedrag en de gezondheid van de geïnterviewde zelf. Meer informatie over de Gezondheidsenquête is te vinden op de website van de Leefstijlmonitor [2].

Alle cijfers in deze factsheet hebben betrekking op de algemene bevolking van 18 jaar en ouder in Nederland. De cijfers worden gepresenteerd voor alle volwassenen naar kalenderjaar en naar geslacht, leeftijd¹, opleidingsniveau² en migratieachtergrond³. De figuren in de factsheet geven de ontwikkelingen naar kalenderjaar over

de periode 2014-2020 weer. In de tabel op pagina 8 en 9 zijn de exacte cijfers bij de figuren terug te vinden. Bij verschillen naar geslacht, leeftijd, opleiding en migratieachtergrond in 2020 is getoetst met pairwise comparisons met Bonferroni correctie. Bij het beschrijven van veranderingen over tijd gaan we in op de lange-termijn trend. Hierbij baseren we ons op het voortschrijdend gemiddelde waarbij drie kalenderjaren worden samengenomen⁴. Op deze manier wordt de invloed van kleine, toevallige schommelingen in opeenvolgende jaren verkleind en wordt een duidelijkere trend zichtbaar. Er wordt gesproken over verschillen als de 95% betrouwbaarheidsintervallen (95% BIs) van deze gecombineerde cijfers niet met elkaar overlappen. Als de trendlijn een verandering lijkt te tonen, maar de 95% BIs wel overlappen, wordt benoemd dat een eventueel verschil niet significant is.

1 Leeftijd in 3 categorieën: 18 t/m 29 jaar; 30 t/m 49 jaar en 50 jaar en ouder. Gedetailleerdere informatie over alcoholgebruik naar leeftijd kan gevonden worden in de Nationale Drug Monitor [3].

2 Laag: LBO, MAVO en VMBO; Midden: MBO, HAVO en VWO; Hoog: HBO en Universiteit (hoogst gevolgd niveau bij personen van 18 – 24 jaar en het hoogst behaald niveau bij personen van 25+).

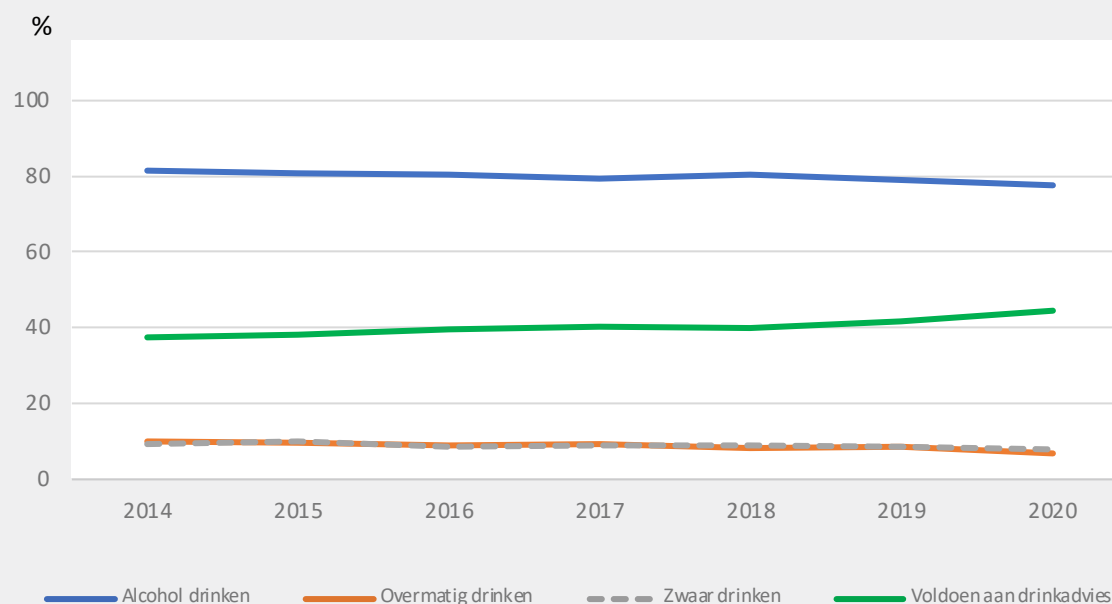
3 Migratieachtergrond in 2 categorieën: Nederlands en migratieachtergrond (hieronder valt ook in Nederland geboren, maar kind van een migrant).

4 Vanaf 2016 wordt het huidige kalenderjaar samengenomen met de twee voorgaande jaren, bijvoorbeeld 2016 samen met 2014 en 2015. Omdat de eerste meting uit 2014 is, is het niet mogelijk drie jaargangen te combineren in de jaren vóór 2016. Daarom is er bij 2015 voor gekozen twee jaren te combineren (2014 en 2015). In 2014 is geen combinatie toegepast.

Is het alcoholgebruik in Nederland veranderd sinds 2014?

- Het percentage volwassenen (18+) dat het afgelopen jaar wel eens alcohol heeft gedronken is in de periode 2014 en 2020 gedaald van 81,3% in 2014 naar 77,6% in 2020. Deze daling lijkt met name de laatste jaren te hebben plaatsgevonden.
- Sinds 2014 houden meer mensen zich aan het drinkadvies van de Gezondheidsraad. In 2014 deed 37,4% van de volwassenen dit, in 2020 was dit toegenomen tot 44,4%.
- Het percentage overmatige drinkers is gedaald van 9,9% in 2014 naar 6,9% in 2020.
- Het percentage zware drinkers is licht gedaald van 9,2% in 2014 naar 7,7% in 2020.

Figuur 1. Prevalentie (%) van indicatoren van alcoholgebruik in de afgelopen 12 maanden onder volwassenen (18+) naar kalenderjaar.

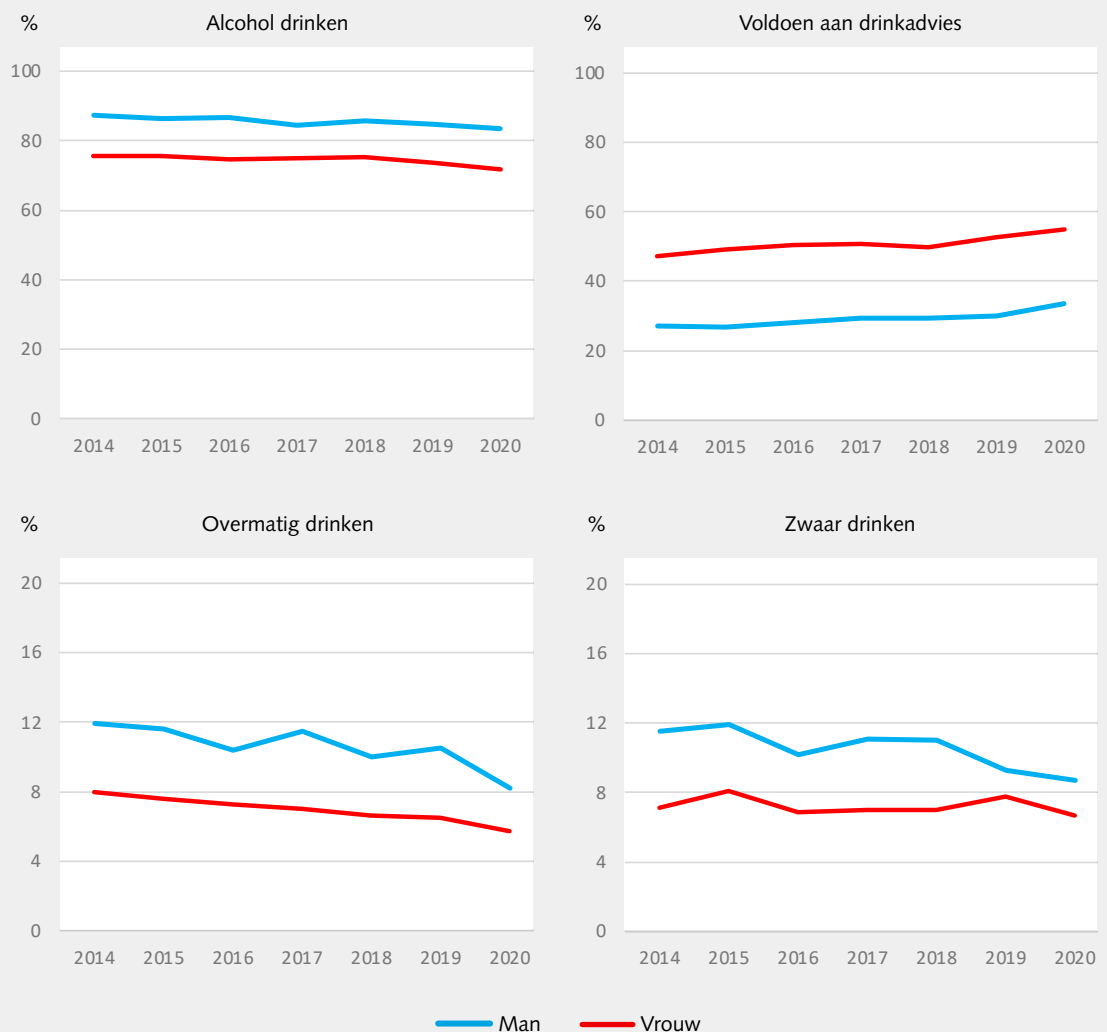
Is de trend in alcoholgebruik anders voor mannen en vrouwen?

- In 2020 hebben mannen vaker in het afgelopen jaar wel eens alcohol gedronken dan vrouwen (83,6% versus 71,7%). Drinken in het afgelopen jaar is voor zowel mannen als vrouwen licht gedaald tussen 2014 en 2020.
- Mannen voldoen minder vaak aan het drinkadvies van de Gezondheidsraad dan vrouwen (in 2020: 33,6% versus 54,8%). Zowel mannen als vrouwen voldoen in 2020 vaker aan het drinkadvies dan in 2014, het gaat om een vergelijkbare toename naar geslacht.
- In 2020 drinken mannen vaker overmatig dan vrouwen (8,2% versus 5,7%), maar dit verschil is in de periode 2014-2020 wel kleiner geworden.

Zowel onder mannen als vrouwen is het percentage overmatige drinkers gedaald in deze periode, maar deze daling lijkt bij mannen iets sterker dan bij vrouwen.

- Mannen zijn in 2020 vaker een zware drinker dan vrouwen (8,7% versus 6,7%), maar dit verschil is sinds 2014 wel kleiner geworden. Het percentage zware drinkers is onder mannen namelijk gedaald tussen 2014 en 2020, terwijl dit bij vrouwen vrijwel gelijk is gebleven.

Figuur 2. Prevalentie (%) van indicatoren van alcoholgebruik in de afgelopen 12 maanden onder volwassenen (18+) naar geslacht en kalenderjaar.

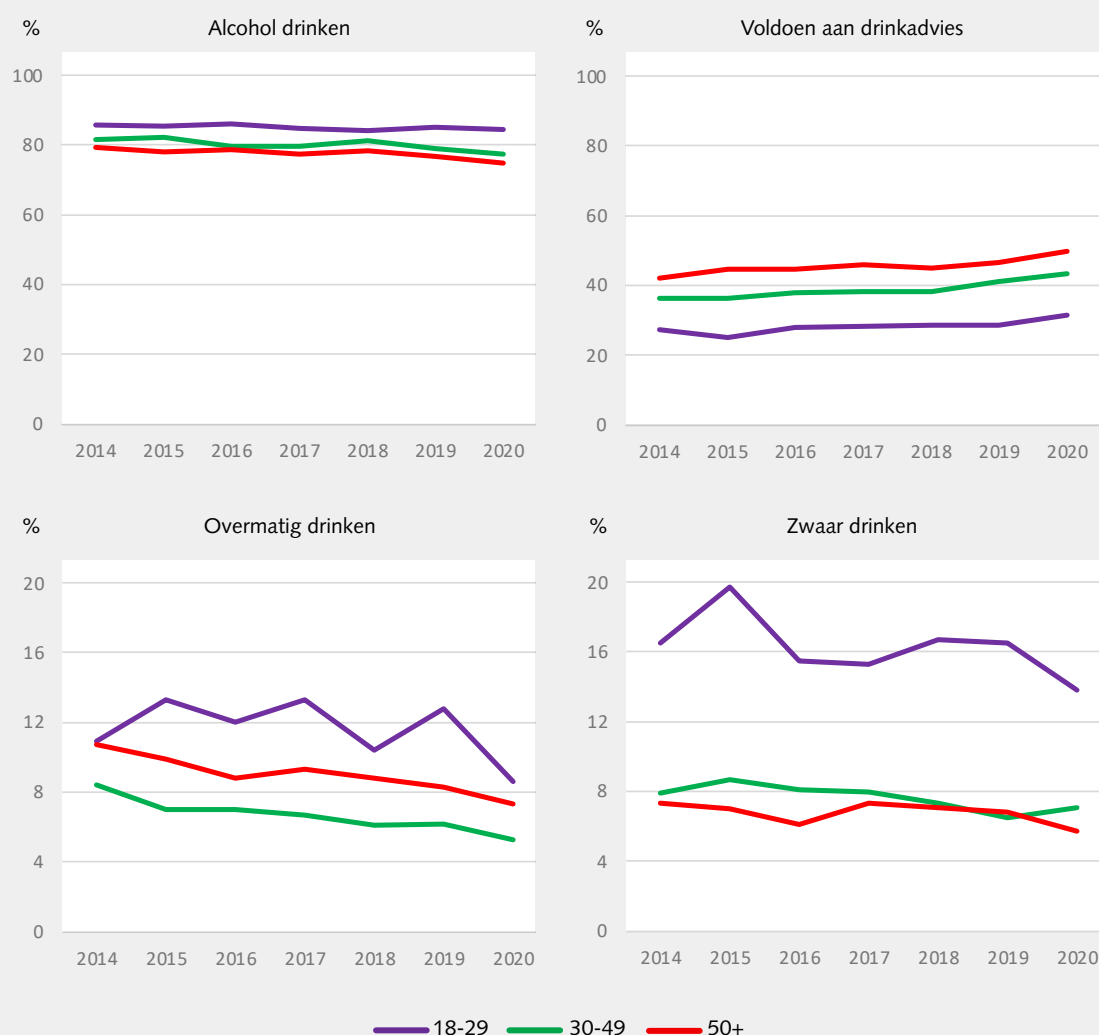

Noot. Voor de leesbaarheid van de figuren zijn verschillende schalen gehanteerd bij alcohol drinken en voldoen aan het drinkadvies (0-100%) en bij overmatig en zwaar drinken (0-20%).

Is de trend in alcoholgebruik anders voor verschillende leeftijdsgroepen?

- In 2020 drinken jongvolwassenen (18-29 jaar) vaker wel eens alcohol dan volwassenen in de andere leeftijdsgroepen (84,6% versus 77,4% van de 30-49-jarigen en 75,0% van de 50+'ers). Drinken in het afgelopen jaar is sinds 2014 stabiel voor de jongvolwassenen en 30-49-jarigen, maar dit is iets gedaald voor de 50+'ers.
- In 2020 voldoen 50+'ers het vaakst aan het drinkadvies van de Gezondheidsraad en jongvolwassenen het minst vaak. In alle leeftijdsgroepen is het aandeel volwassenen dat voldoet aan het drinkadvies toegenomen in de periode 2014 en 2020. Deze toename is echter voor de jongvolwassenen niet significant.
- In 2020 drinken 30-49-jarigen het minst vaak overmatig, jongvolwassenen en 50+'ers verschillen niet significant van elkaar wat betreft overmatig drinken. Overmatig drinken is tussen 2014 en 2020 afgenomen in de groepen van 30-49 jaar en 50+, onder de jongvolwassenen is geen duidelijk toe- of afname zichtbaar.
- In 2020 komt zwaar drinken het meest voor onder jongvolwassenen. Onder 30-49-jarigen en 50+'ers komt zwaar drinken even vaak voor. Over tijd blijkt dat jongvolwassenen en 50+'ers geen duidelijke verandering in zwaar drinken laten zien tussen 2014 en 2020. Bij 30-49-jarigen lijkt sprake van een lichte daling over tijd.

Figuur 3. Prevalentie (%) van indicatoren van alcoholgebruik in de afgelopen 12 maanden onder volwassenen (18+) naar leeftijd en kalenderjaar.

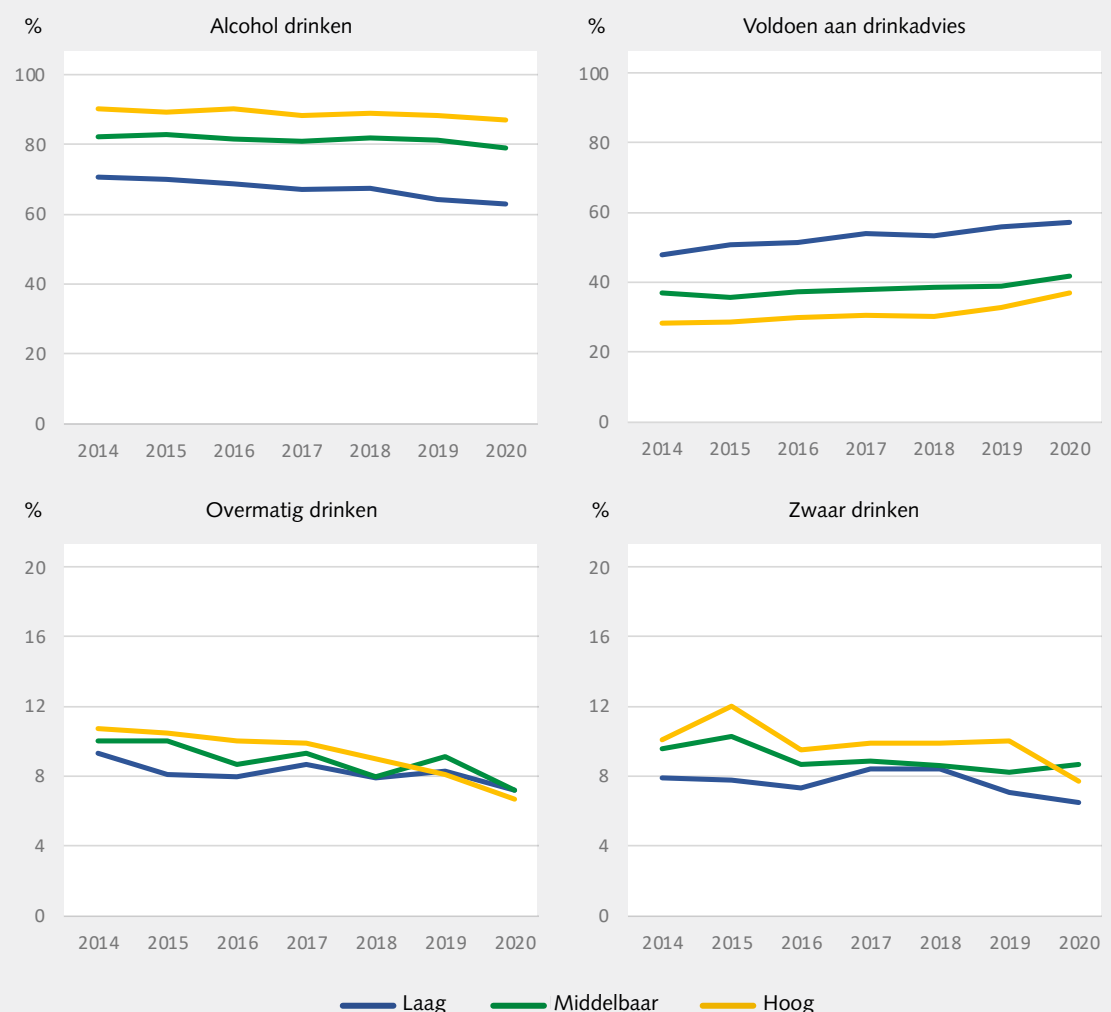

Noot. Voor de leesbaarheid van de figuren zijn verschillende schalen gehanteerd bij alcohol drinken en voldoen aan het drinkadvies (0-100%) en bij overmatig en zwaar drinken (0-20%).

Is de trend in alcoholgebruik anders voor verschillende opleidingsniveaus?

- In 2020 drinken hoogopgeleiden het vaakst wel eens alcohol (87,2%) en laagopgeleiden het minst vaak (63,1%). Beide groepen laten sinds 2014 een daling zien in drinken in het afgelopen jaar. Middelbaar opgeleiden vallen tussen de andere twee groepen in wat betreft alcohol drinken (78,9%). In tegenstelling tot de andere twee opleidingsniveaus, is het percentage drinkers onder middelbaar opgeleiden stabiel sinds 2014.
- In 2020 voldoen laagopgeleiden het vaakst aan het drinkadvies van de Gezondheidsraad en hoogopgeleiden het minst vaak. In alle opleidingsgroepen is het aandeel volwassenen dat voldoet aan het drinkadvies toegenomen in de periode 2014- 2020.
- In 2020 zijn geen opleidingsverschillen zichtbaar in overmatig drinken, terwijl laagopgeleiden eerder nog minder vaak overmatig dronken dan hoogopgeleiden. Bij de hoogopgeleiden en middelbaar opgeleiden is het overmatig drinken tussen 2014 en 2020 - en met name de laatste jaren - gedaald, terwijl dit voor de laagopgeleiden stabiel is gebleven.
- In 2020 zijn geen opleidingsverschillen zichtbaar in zwaar drinken. Aanvankelijk kwam zwaar drinken vaker voor onder middelbaar en hoogopgeleiden dan onder de laagopgeleiden, maar zwaar drinken is in de periode 2014-2020 afgenomen onder hoog- en middelbaar opgeleiden terwijl dit in dezelfde periode vrijwel stabiel was onder laagopgeleiden.

Figuur 4. Prevalentie (%) van indicatoren van alcoholgebruik in de afgelopen 12 maanden onder volwassenen (18+) naar opleiding en kalenderjaar.

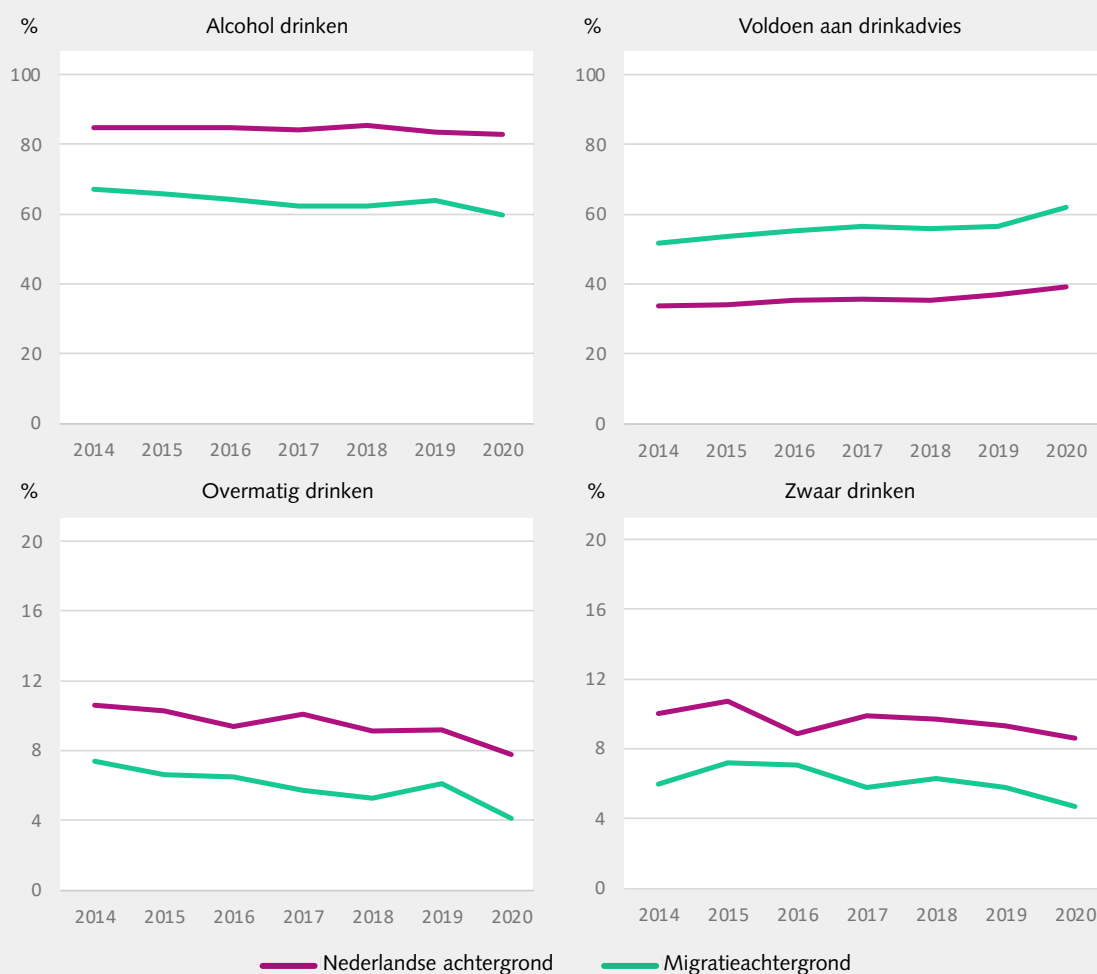

Noot. Voor de leesbaarheid van de figuren zijn verschillende schalen gehanteerd bij alcohol drinken en voldoen aan het drinkadvies (0-100%) en bij overmatig en zwaar drinken (0-20%).

Is de trend in alcoholgebruik anders voor volwassenen met een Nederlandse achtergrond en volwassenen met een migratieachtergrond?

- In 2020 hebben volwassenen met een Nederlandse achtergrond vaker in het afgelopen jaar alcohol gedronken dan volwassenen met een migratieachtergrond (82,9% versus 59,8%). Drinken in het afgelopen jaar is voor Nederlandse volwassenen stabiel gebleven tussen 2014 en 2020, bij volwassenen met een migratieachtergrond is een lichte daling zichtbaar.
- Volwassenen met een Nederlandse achtergrond voldoen minder vaak aan het drinkadvies van de Gezondheidsraad dan volwassenen met een migratieachtergrond (in 2020: 39,1% versus 61,9%). In beide groepen is het aandeel volwassenen dat voldoet aan het drinkadvies in de periode 2014- 2020 op vergelijkbare wijze toegenomen.
- In 2020 drinken volwassenen met een Nederlandse achtergrond bijna twee keer zo vaak overmatig dan volwassenen met een migratieachtergrond (7,8% versus 4,1%). Het percentage overmatige drinkers bij zowel volwassenen met een Nederlandse achtergrond als volwassenen met een migratieachtergrond is gedaald in de periode 2014-2020. Deze daling is voor beide groepen vergelijkbaar.
- In 2020 drinken volwassenen met een Nederlandse achtergrond bijna twee keer zo vaak zwaar dan volwassenen met migratieachtergrond (8,6% versus 4,7%). Het percentage zware drinkers lijkt voor volwassenen met én zonder migratieachtergrond licht gedaald in de afgelopen jaren, maar deze daling is voor beide groepen niet significant.

Figuur 5. Prevalentie (%) van indicatoren van alcoholgebruik in de afgelopen 12 maanden onder volwassenen (18+) naar migratieachtergrond en kalenderjaar.

Noot. Voor de leesbaarheid van de figuren zijn verschillende schalen gehanteerd bij alcohol drinken en voldoen aan het drinkadvies (0-100%) en bij overmatig en zwaar drinken (0-20%).

Tabel (deel 1). Prevalentie (%) van indicatoren van alcoholgebruik in de afgelopen 12 maanden onder volwassenen (18+) naar geslacht, leeftijd, opleiding en migratieachtergrond en naar kalenderjaar.

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Alcohol drinken							
Totaal	81,3	80,8	80,4	79,5	80,4	79,1	77,6
Naar geslacht							
Man	87,2	86,3	86,5	84,3	85,7	84,8	83,6
Vrouw	75,6	75,5	74,5	74,8	75,2	73,5	71,7
Naar leeftijd							
18-29	85,7	85,5	86,2	84,7	84,1	85,1	84,6
30-49	81,6	82,1	79,6	79,6	81,3	79,0	77,4
50+	79,4	78,1	78,8	77,3	78,3	76,9	75,0
Naar opleidingsniveau							
Laag	70,6	70,0	68,8	67,3	67,5	64,3	63,1
Middelbaar	82,2	83,0	81,7	81,1	81,9	81,3	78,9
Hoog	90,4	89,4	90,3	88,4	89,1	88,4	87,2
Naar migratieachtergrond							
Nederlandse achtergrond	84,8	84,7	84,7	84,1	85,4	83,6	82,9
Migratieachtergrond	67,3	65,8	64,2	62,2	62,4	64,0	59,8
Voldoen aan drinkadvies							
Totaal	37,4	38,2	39,4	40,1	39,8	41,5	44,4
Naar geslacht							
Man	27,2	26,9	28,0	29,3	29,5	29,9	33,6
Vrouw	47,3	49,2	50,4	50,6	49,8	52,8	54,8
Naar leeftijd							
18-29	27,4	25,2	27,9	28,3	28,5	28,7	31,6
30-49	36,3	36,2	38,0	38,3	38,2	41,0	43,5
50+	42,2	44,7	44,7	45,9	45,1	46,6	49,7
Naar opleidingsniveau							
Laag	48,0	50,7	51,4	54,1	53,4	56,0	57,2
Middelbaar	36,8	35,7	37,4	38,0	38,6	39,0	41,9
Hoog	28,2	28,5	30,0	30,4	30,1	32,8	37,1
Naar migratieachtergrond							
Nederlandse achtergrond	33,9	34,2	35,2	35,7	35,3	37,0	39,1
Migratieachtergrond	51,8	53,6	55,2	56,6	56,0	56,5	61,9

Tabel (deel 2). Prevalentie (%) van indicatoren van alcoholgebruik in de afgelopen 12 maanden onder volwassenen (18+) naar geslacht, leeftijd, opleiding en migratieachtergrond en naar kalenderjaar.

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Overmatig drinken							
Totaal	9,9	9,5	8,8	9,2	8,2	8,5	6,9
Naar geslacht							
Man	11,9	11,6	10,4	11,5	10,0	10,5	8,2
Vrouw	8,0	7,6	7,3	7,0	6,6	6,5	5,7
Naar leeftijd							
18-29	10,9	13,3	12,0	13,3	10,4	12,8	8,6
30-49	8,4	7,0	7,0	6,7	6,1	6,2	5,3
50+	10,7	9,9	8,8	9,3	8,8	8,3	7,3
Naar opleidingsniveau							
Laag	9,3	8,1	8,0	8,7	7,9	8,3	7,2
Middelbaar	10,0	10,0	8,7	9,3	8,0	9,1	7,2
Hoog	10,7	10,5	10,0	9,9	9,0	8,1	6,7
Naar migratieachtergrond							
Nederlandse achtergrond	10,6	10,3	9,4	10,1	9,1	9,2	7,8
Migratieachtergrond	7,4	6,6	6,5	5,7	5,3	6,1	4,1
Zwaar drinken							
Totaal	9,2	10,0	8,5	9,0	9,0	8,5	7,7
Naar geslacht							
Man	11,5	11,9	10,2	11,1	11	9,3	8,7
Vrouw	7,1	8,1	6,9	7,0	7,0	7,8	6,7
Naar leeftijd							
18-29	16,5	19,7	15,5	15,3	16,7	16,5	13,8
30-49	7,9	8,7	8,1	8,0	7,3	6,5	7,1
50+	7,3	7,0	6,1	7,3	7,1	6,8	5,7
Naar opleidingsniveau							
Laag	7,9	7,8	7,3	8,4	8,4	7,1	6,5
Middelbaar	9,6	10,3	8,7	8,9	8,6	8,2	8,7
Hoog	10,1	12,0	9,5	9,9	9,9	10,0	7,7
Naar migratieachtergrond							
Nederlandse achtergrond	10,0	10,7	8,9	9,9	9,7	9,3	8,6
Migratieachtergrond	6,0	7,2	7,1	5,8	6,3	5,8	4,7

Referenties

1. Rijksoverheid (2018). Nationaal Preventieakkoord. Den Haag: VWS. Geraadpleegd op <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/convenanten/2018/11/23/nationaal-preventieakkoord>.
2. Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor, CBS i.s.m. RIVM en Trimbos-Instituut, 2020. Geraadpleegd op <https://www.rivm.nl/leefstijlmonitor>.
3. Nationale Drug Monitor, editie 2022. Alcohol 11.2.2 Demografische kenmerken algemene bevolking - Nationale Drug Monitor. <https://www.nationaledrugmonitor.nl/alcohol-demografische-kenmerken-algemene-bevolking>. Geraadpleegd op: 28 februari 2022. Trimbos-instituut, Utrecht & WODC, Den Haag.

Colofon

Trimbos-instituut
Postbus 725
3500 AS Utrecht
T: 030 – 297 11 00

Auteurs

Marlous Tuithof
Ajla Mujic
Karin Monshouwer

Vormgeving en productie

Canon Nederland N.V.

Beeld

Gettyimages.nl
Personen afgebeeld in deze uitgave zijn modellen en hebben geen relatie tot het onderwerp van deze uitgave of ieder onderwerp binnen het onderzoeksdomein van het Trimbos-instituut.

De uitgave is te downloaden via
www.trimbos.nl/webwinkel.
Artikelnummer AF1974.

© 2022, Trimbos-instituut, Utrecht.

Tekst uit deze publicatie mag worden overgenomen op voorwaarde van bronvermelding. Deze uitgave mag worden veeleenvoudigd voor eigen of intern gebruik.